
ASPECTUL SOCIAL AL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI TEHNIC

Maftai Vitalie
I.univ. U.T.M.

La momentul actual se susține ideea precum că sistemul de învățămînt superior se află într-o criză, cauzată nu doar de factorul economic (care i-a lăsat indiferenți pe oameni față de sfera morală, productivă a societății, comportamentului colectiv, a destrămat principiile justiției sociale, etc.) cît și de reforme în domeniu ca ecou, reflecție a procesului de modernizare, rațional predestinată. Criza sistemului de învățămînt ingineresc rezidă în dezumanizarea lui, aceasta este asociată înstrăinării de la om (student), omul rezumîndu-se la un simplu mijloc al progresului tehnico-științific. Subiecții conflictului fiind: sistemul de învățămînt și omul - primul trebuie să realizeze nu doar funcția de furnizare, înzestrare cu anumite cunoștințe, ci să determine conștientizarea vieții omului, de reproducere a omului ca subiect al culturii; al doilea este determinat, „impus” de un șir de factori – politic, familial, prestigiul sau imaginea socială a profesiei, tradiția, aspectul material, pur și simplu doar de a avea diplomă (și nu de impulsul, motivația internă). Astfel, incompatibilitatea acestor două începuturi impun tinerilor să reflecte acest „complex”, incomoditate, deranj, pe seama societății, profesorului, familiei, dispăre interesul de cea ce face în ultima instanță, pierde simțul, ritmul vieții, motivația muncii etc.

Unii cercetători pe bună dreptate vizează problema învățămîntului superior ingineresc pe seama dispariției sau lipsei parțiale în sfera tehnico-științifică a etici, moralei, valorilor, dispariția legăturii directe cu societatea. După O.V. Dovjenco și V.L. Șatunovschi „Umanizarea școlii tehnico-superioare este importantă pentru dezvoltarea și perfecționarea mentalității specialistului profilului tehnic, nu doar în legătură cu îmbogățirea asociativă în procesul luării deciziilor tehnice și tehnologice, dar și pentru conștientizarea că orice elaborare tehnică este pentru om și care în ultima instanță trebuie să contribuie la cea ce este omenesc – în viața utilizatorului tehnicii”¹. Alții susțin că în practica educațională nu se acordă o atenție mare formării omului din punct de vedere spiritual-moral, dar se axează pe transmiterea unui flux masiv de cunoștințe ce împiedică formarea individualității, identității omului. Nu trebuie să găsim un vinovat în specificul sistemului de învățămînt, problema este mai generală și vizează întreagă societate, care a creat o cultură ce se bazează pe tehnocrație și progres, utilitarism, consumatorism - care au schimbat percepția și existența omului. Societatea tehnocrată deformează lumea spirituală a omului (prin dominarea mijloacelor asupra scopurilor, simbolului asupra realității, tehnicii asupra omului). Gîndirea tehnocrată limitează accesul rațiunii și moralei, astăzi apare o contradicție vădită între dinamica dezvoltării producției materiale și viața

spirituală (este clar că această relație între material și spiritual „bîntuie ca o stafie” prin istoria omenirii), dar nu putem să nu recunoaștem că valorile cultural-spirituale în mare măsură sînt axate pe realizările tehnicii și științei.

Începînd cu anii 80 a sec. XX în statele occidentale în cadrul programelor de învățămînt universitar tehnic disciplinele umanitare au început să aibă un caracter obligatoriu, ponderea cărora constituia 25-30 % din suma disciplinelor predate (ca exemplu, în SUA disciplinele umanitare de bază sînt: sociologia, psihologia, științele politice, economia, dreptul etc.)². Procesul de reformare a sistemului de învățămînt superior, de creare a unui model nou de învățămînt trebuie de raportat la acelea revindicări, cerințe care se impun față de specialistul contemporan. Sistemul de învățămînt trebuie să fie orientat nu doar spre transmiterea de date, informație, cunoștințe, ci să asigure condiții de autodeterminare și autorealizarea individuală. Aceasta schimbare trebuie să fie orientată spre om, spre viitorul său (atît social cît și profesional), aici tînărul trebuie să se transforme în subiectul procesului de cunoaștere și nu în obiect a influenței pedagogice. Cooperarea se realizează prin relația de dialog ce apare între pedagog și student influențînd în ultima instanță procesul creativ (în comparație cu cel reproductiv). Trebuie să depășim contradicția între noua cultură (pedagogică) ce se dezvoltă și metodele tradiționale de educare a omului. Tradițional se prevede transmiterea cunoștințelor deja create de pedagog (incluzînd un șir de faze, de la pregătirea conspectului pînă la reproducerea sa), care sunt înstrăinate de student, deoarece el nu este pus în situația să participe la acest proces prin care toată informația este trecută (filtrată) prin conștiință și afectivitate (*adică să-și creeze propriul conspect*). Pedagogul trebuie să includă tînărul în procesul de reflecție asupra materialului seminarului, direct să participe prin exprimare, poziționare, analiză, reflecție, crearea problematicii etc. Procesul de asimilare, creare, transmitere, primire a cunoștințelor necesită o atmosferă a procesului comunicării „*intelectual personalizate*” între profesor-student, student-student, profesor-profesor. Învățămîntul trebuie să se orienteze spre om, să nu fie înstrăinat de la viața sa, a societății, dinamicii și direcției (lor) de dezvoltare a culturii; are menirea să dezvolte creativitatea individuală, mobilitatea social-profesională, caracterul global de judecată, analiză și prelucrarea diverselor fluxuri de informație.

Școala superioară are menirea nu doar să transforme (prin completare) sau/și transmită cunoștințe științifico-fundamentale, în cazul nostru ingineresci, dar și să creeze o anumită flexibilitate, mobilitate, varietate și operaționalitate a deciziilor luate, să se autocunoască; un rol aparte aici ocupă crearea unui tip de gîndire ingineresc. Real în procesul de muncă, tinerii specialiști cu greu percep principiile esteticii industriale și eticii ingineresci. Este evident că scopul general

care stă în fața școlii tehnice superioare este crearea specialiștilor (inginerilor) cu un nivel înalt de pregătire, care va permite să facă față concurenței pe piața de muncă. Pregătirea cadrelor ingineresti trebuie să iasă din dublul caracter a naturii tehnicii: - obiectiv (tehnica este proiectată, creată și exploatată pe baza legilor naturii); - subiectiv (omul activ interacționează cu tehnica, impune existența, necesitatea și vectorul ei de dezvoltare).

Ingineria este o profesie socio-tehnică. Are legătură cu crearea tehnicii și cu interacțiunea socială. Inginerul trebuie să fie capabil să execute lucrări în domeniul: acțiunii tehnico-științifice a proiectării, construcției, asigurării informaționale, organizării producției, muncii și managementului, monitorizării tehnicii etc.; elaborează documente metodice, normative, tehnice, activități menite să pună în aplicare proiecte și programe elaborate; petrece analiza tehnico-economică, argumentează deciziile luate, contribuie la procesul aplicării lor; participă la lucrările de cercetare, elaborarea proiectelor și programelor întreprinderii, evenimente legate de testarea echipamentelor introdu-se în exploatare; examinează și analizează informațiile și datele tehnice, efectuează calculul indicatorilor și rezultatelor studiului, le generalizează și sistematizează; pregătește orare, comenzi, cereri, instrucțiuni, note explicative, hărți, diagrame, alte documente tehnice; oferă expertiză documentației tehnice, supraveghează, monitorizează starea și funcționarea echipamentelor tehnice; monitorizarea respectării cerințelor stabilite de norme, regulamente și standarde existente; contribuie la creșterea nivelului cunoștințelor științifico-tehnice, dezvoltarea inițiativei creatoare, raționalizării, cercetării etc. Cultura socio-umanitară a inginerului include percepția legităților și specificului funcționării omului în acesta, prevede responsabilitatea, acuratețea, autoperfecționarea față de profesie și față de sine; prevede dezvoltarea calităților de lider; ajută la adaptarea în mediul social-profesional (începe cu conștientizarea, recunoașterea reciprocă a pozițiilor /tânărului specialist și membrii colectivului/ și în final se produce acomodarea); soluționarea conflictelor de diferit nivel și caracter; orientarea, poziționarea în mediul înconjurător.

În vederea îmbunătățirii calității învățământului umanitar în cel ingineresc ași viza: conlucrarea eficientă a catedrelor umanitare și ingineresti în scopul creării nu numai a specialistului cu studii superioare, dar și a personalității cu o cultură generală înaltă și profesională; asigurarea umanizării tuturor disciplinelor de învățământ cu profil tehnic; conlucrarea în cercetarea științifică în scopul studierii aspectului social-umanitar a problematicii profesionale, organizarea conferințelor comune; crearea unor centre de umanizare a învățământului, conlucrarea în pregătirea aspiranților, doctoranzilor, la specialitățile tehnice, crearea cursurilor interdisciplinare; ședințele catedrelor trebuie să aibă loc cu participarea ambelor părți, mai ales în crearea, analiza și modificarea programelor de studiu, a

lecțiilor, materialului metodic; o atenție specifică trebuie acordată pregătirii și instruirii cadrelor didactice umanitare vis-a-vis de noile metodologii pedagogice raportate la obiectivele introduse. Spre realizarea acestor obiective, de modernizare, instituția de învățământ trebuie să se bucure de o autonomie extrem de largă, atât în auto determinare (*privită ca descentralizare*) cât și financiară. Evident este că sistemul de învățământ are menirea să formeze o cultură generală și un muncitor calificat. Spre satisfacerea cărora ar fi bine să se axeze pe principii ca: axarea pe caracterul fundamental a învățământului în legătură cu nevoia de un specialist de profil larg (care să cuprindă nu numai cunoștințe, deprinderi, abilități în domeniu, ci și capacități de a se folosi, aplica de acestea în situații nestandarte, atipice); umanizarea învățământului tehnic și vice vers (adică a celui umanitar cu discipline tehnice), asigurarea unității dezvoltării generale și profesionale (umanitar-tehnic) a personalității creatoare; accentuarea procesului de predare pe metode axate pe probleme și nu doar informație; raportarea formelor de învățământ la o realitate (ținând cont de timp, programă, baza de producție, etc.); modificarea procedurii de primire a tinerilor la studii; aprofundarea deprinderilor practice și apropierea de baza productivă (întreprinderi, laboratoare, uzine, etc.); implementarea în procesul de studii a metodelor, tehnicilor, tehnicii moderne, apropierea studentului de domeniul cercetărilor științifice.

Dacă este să vedem ce î-și doresc studenții ar fi cazul să apelăm la sondajul sociologic efectuat de F.E. Șerenghi (Federația Rusă), rezultatul căruia poate fi, după mine, extrapolat și asupra sistemului de învățământ ingineresc din R. Moldova, care se află în reformare, modernizare. La întrebarea, Ce fel de calitate trebuie să posedă tânărul specialist? Ierarhizarea răspunsurilor a fost următoarea: 1) Independența și originalitatea gândirii (64,3% din respondenți); 2) Deprinderi organizaționale (lucrurile cu oamenii, conducerea, crearea calităților de lider, 59,7% din respondenți); 3) Cunoștințe profunde în specialitatea aleasă (55,1% din respondenți); 4) Deprinderi ample profesionale (54,1% din respondenți); 5) Spectru larg de cunoștințe profesionale (51% din respondenți); 6) Cunoașterea metodelor contemporane de conducere (marketing, management, 37,2% din respondenți); 7) Capacitatea de a-și menține poziția și convingerile (31,1% din respondenți); 8) Calități morale înalte (23,5% din respondenți); 9) Capacități de a orienta activitatea profesională în interesul oamenilor (18,4% din respondenți); 10) Capacitatea de a se orienta în activitatea profesională după interesele personale; Deprinderi și acțiuni sociale (5,6% din respondenți). După cum putem vedea atitudini sociale necesare umanizării comportamentului, conștiinței civice se află pe ultimele patru locuri, dar și profesionalismul îngust nu este privit ca valoare, deși actualmente pășim anume pe aceasta – reproducerea profesională (accentul se pune pe conținut și nu pe metodele de primire a noilor cunoștințe) și

nu valorificarea individuală a fiecărui cetățean. Metodologia învățămîntului superior trebuie să se bazeze pe umanizare axîndu-se pe ideea: a) omul este o sistemă care se autodezvoltă, cunoștințele trebuie să-l completeze; b) omul este o sistemă deschisă, necesită cunoștințe în studierea relațiilor sale cu lumea socială; c) omul este o ființă (sistemă) biopsihosocial – o influență tridimensională a codului genetic, caracterului psihologic și a mediului social înconjurător. 3

Cred, că ar fi bine să se acorde atenție mai mare pe viitor dezvoltării cunoștințelor și abilităților în domeniul științelor economice, de conducere și organizare social-politică a colectivului, însușirea limbilor moderne, comunicării, acțiunii inovaționale, deprinderilor practico-profesionale, pregătirii psihologice (flexibilitatea în comportament, crearea calităților social-psihologice necesare procesului de producție, ce asigură conștientizarea consecințelor și condițiilor de utilizare socială a tehnicii, a deciziilor de conducere a inginerilor), dizain, psihologiei ingineresti, valorificării, conștientizarea principiilor morale și normelor sociale, etc. De aici apare necesitatea pregătirii solide în domeniul psihologiei, politicii, filosofiei, științelor comunicării, sociologiei, limbilor moderne, logicii, istoriei, eticii, ecologiei, etc. *Filosofia* - are un impact pozitiv asupra procesului de educație morală a studentului; asupra responsabilității sociale; reflecțiilor asupra valorilor morale și existenței umane; simțirea realității; curajului; dezvoltarea culturii gândirii social-științifice; a sănătății spirituale etc. *Ecologia* – recunoscînd pe bună dreptate realizările științei și tehnicii nu trebuie să uităm acele probleme colosale (consumatorismul, utilitarismul) pe care le creează naturii. Realizările tehnice evident trebuie să fie privite în ansamblu cu etica, ecologia proiectării și exploatării ingineresti ș.a., iresponsabilitatea creează probleme biosferei: reducerea resurselor naturale, poluarea mediului ambiant, creșterea nivelului de radiație. Astfel, este revindecată necesitatea introducerii în procesul de învățămînt disciplinelor care cresc gradul de cultură ecologică, a responsabilității socio-profesionale a specialistului cît și percepția omului ca fiind microelementul naturii. *Etica* – rolul eticii rezidă în canalizarea atenției asupra moralei omului și relațiilor sale cu semenii. Etica influențează asupra sferei raționale și emoționale a studentului, creează atitudini, calități morale, dezvoltă simțul cultural, sporește activitatea creatoare, capacitatea luării deciziilor în situații atipice, impulsionează conștiința științifică, sporește responsabilitatea și corectitudinea personală față de rezultatul aplicării realizărilor, experimentelor tehnice, creează o atmosferă armonioasă, lucrativă, colegială în cadrul colectivului de muncă, întărește morala profesională a specialistului. *Științele comunicării* – în timpul creșterii fluxului științifico-informațional, a comunicării științifice globale, o actualitate sporită o are formarea culturii informaționale (extragerea, asimilarea, prelucrarea, interpretarea, expunerea informației și mesajului). Procesul comunicațional

privește întregul spectru social-profesional - gradul, flexibilitatea cunoașterii vocabularului (cultural, profesional) limbii materne (și a altor limbi moderne) influențează creșterea sau decăderea valorii pregătirii profesionale și poate aduce la degradarea, primitivismul, vulgaritatea judecății ingineresti (ținând cont că la momentul actual în R.Moldova rolul, prestigiul social al inginerului nu și-a pierdut poziția anterioară).

La momentul actual din păcate apar frecvent întrebări referitor la necesitatea studierii acestor discipline. Studenții manifestând nedorința studierii acestora, motivând că ele nu completează abilitățile în vederea îmbogățirii activității sale profesionale, este un surplus de informație, cunoștințe, cât și percepția sa dogmatică, încărcarea excesivă cu literatură etc. Această neînțelegere de către studenți a importanței problematicei disciplinelor socioumane, aduce la scăderea activității și inițiativei de percepție și analiză a proceselor sociale. Procesul dezumanizării învățământului tehnic se revede în specificul său ca abstractizarea de la viața socială, aduce la manipulare, dezorientare în spațiul social comunicativ, incapacitatea de a judeca independent, de a se integra, adapta la mediul social-cultural, debalansarea valorică, etc. Pentru a forma specialiști de înaltă calificare nu este suficient să se studieze doar științele tehnice, ci și socioumane, căci acestea în ultima instanță influențează condițiile și ritmul vieții, necesitățile și direcțiile de dezvoltare atât profesionale cât și sociale (subiectiv-obiective). Este necesar și imperativ să reanimăm (*umanizăm*) situația greșită prin care lumea supune legitățile naturii intereselor sale, în slujba omului (aceasta tendință trebuie să aibă după mine un caracter moderat, chibzuit și echilibrat).

În crearea personalității studentului, viitorului inginer un rol major îl ocupă învățământul umanitar. Conceptul de *umanitar* se referă la: a) cea ce este legat, atașat față de grija de om, este o anumită stare a reflecției, o tendință spre libera gândire; b) științele umanitare - disciplinele ce studiază omul în sfera spirituală, cognitivă, morală, culturală și acțiunii sociale. Umanizarea presupune posibilitatea de a se orienta (acomoda) în soluționarea problemelor sociale în numele omului, înseamnă a comunica, a-și cunoaște limba, istoria, cultura, cunoașterea limbilor moderne, a avea cunoștințe în domeniul politic, juridic, economic, abilități în soluționarea problemelor socio-profesionale, de producție, științifice. Umanizarea învățământului tehnic superior asigură: unitatea emoțională a oamenilor, generând deschiderea unii față de alții, sporește activitatea intelectuală; ea concentrează și ridică gradul de spiritualitate a omului, acordă caracter nobil acțiunii (lor) sale; î-l face pe om mult mai mobil, acordă capacitatea de a înțelege asemenea procese și fenomene ca – suflet, relația subiect-obiect, putere, acțiune socială, viață, moarte, ecologie, cultură, elită, progres, modernizare, proces, existență, mod de viață, conflict, libertate, drept,

om, stat, natură, societate, politică, conștiință, psihologie, comportament, comunicare, morală etc., șirul poate continua cuprinzând un spectru foarte vast specific lumii sociale.

Educația umanitară creează o viziune științifică, poziții și orientări valorice la tineretul studios. Științele umanitare permit viitorului inginer să se poziționeze, orienteze în realitatea înconjurătoare, în sine însăși (ca autocunoaștere), în alți oameni; dezvoltă capacități de gândire independentă; îmbogățește cultura politică, morală, estetică etc., a tînărului; acordă posibilitatea de a se orienta în lumea înconjurătoare.

Învățămîntul umanitar, constă nu numai în studiul disciplinelor umanitare, dar într-o nouă paradigmă față de lumea înconjurătoare, o nouă modalitate de a gândi, de a privi lumea, înțelegerea legilor dezvoltării sociale, formelor și mijloacelor interacțiunii agenților sociali, a normelor sociale etc. Trebuie să înțelegem că conceptul de învățămînt este substituit de cel de specializare, adică primirea cunoștințelor, abilităților și deprinderilor într-o profesie concretă, dar viața demonstrează că legăturile între diferite domenii, sfere, sisteme ale existenței umane necesită existența unei culturi generale, care pe departe nu se limitează doar la cele speciale.

Bibliografie:

1. Гребнев Л.С., Кружалин В.И., Попова Е.П., Модернизация структуры и содержания инженерного образования // Высшее образование в России. М., 2003. N4.

2. „Инженер и культура”, Сборник трудов научной конференции. – Минск, 1994.

3. Шеренги Ф. Э., Социология образования: прикладной аспект. / Ф.Э. Шеренги, В.Г. Харчева, В.В. Сериков. – М.: Юрист, 1997.

4. Миронов А.В. Социально-гуманитарное образование сегодня: проблемы и перспективы // Социально-гуманитарное знание, 2001, N3.

<http://www.wikipedia.org/>